

використанням фінансових ресурсів підприємства і організацією обігу його грошових коштів [13, с. 33].

Дієвість та ефективність фінансового менеджменту характеризують показники фінансового стану підприємства: платоспроможність та ліквідність. Фінансовий стан підприємства можна визначити, виходячи зі стану його обігових коштів: їхнього обсягу та частки в них власних коштів; динаміки розвитку та структури. Формування фінансової політики підприємства повинно опиратися на основні елементи облікової політики, зокрема щодо розрахунків за товари, роботи, послуги.

На кожному підприємстві політику управління дебіторською та кредиторською заборгованостями потрібно розробляти не окремо, а їх узгоджувати між собою. Один з найважливіших факторів, від якого багато в чому залежить ефективність політики фінансового менеджменту, – це якість інформаційного забезпечення.

Висновки. За останні роки вчені, спеціалісти і практики широко й обґрунтовано визначили поняття дебіторської і кредиторської заборгованості вдосконалення розрахунково-платіжної системи держави. Однак питанню формування облікової політики підприємства щодо розрахунків приділено мало уваги і воно залишилось недостатньо вивчене.

Аналіз та зіставлення думок різних вчених і спеціалістів у галузях бухгалтерського обліку, економіки, управління, фінансів та банківської справи щодо категорії "розрахунки" дадуть змогу уточнити їх визначення, розмежувати границі використання цього поняття.

Література

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік: облікова політика і план рахунків, стандарти і кореспонденція рахунків, звітність / Ф.Ф. Бутинець, П.М. Малюга. – Житомир : ПП "Рута", 2001. – 480 с.
2. Бухгалтерський словник / за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир : ПП "Рута", 2001. – 224 с.
3. Герасимович А.М. Облік та аудит у комерційних банках / А.М. Герасимович, Т. В. Кривов'яз, О.А. Мазур та ін. / за ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Герасимовича. – Львів : Вид-во "Фенікс", 1999. – 512 с.
4. Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 р., № 996- XIV зі змінами і доповненнями.
5. Закон України "Про платіжні системи і переказ грошей в Україні" від 05.04.2001 р., № 2346-III.
6. Мазараки А.А. Економіка торговельного підприємства : підручник [для студ. ВНЗ] / Мазараки А.А. та ін. / за ред. проф. Н.М. Ушакової. – К. : Вид-во "Хрещатик", 1999. – 800 с.
12. Соколов Я.В. Основи теорії бухгалтерського учета / Я.В. Соколов. – М. : Вид-во "Финансы и статистика", 2000. – 496 с.
7. Ковалев В.В. Введение в финансовый менеджмент / В.В. Ковалев. – М. : Вид-во "Финансы и статистика", 2001. – 767 с.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 10 "Дебіторська заборгованість", затверджено наказом МФУ від 08.10.1999 р., № 237.
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 11 "Зобов'язання", затверджено наказом МФУ від 31.01.2000 р., № 20.
10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 15 "Доход", затверджено наказом МФУ від 29.11.1999 р., № 290.
11. Юридический энциклопедический словарь / ред. кол. А.Я. Сухарев (гл. ред.) и др. – М. : Сов. энциклопедия, 1984. – 415 с.

Самець С.Н. Учетная политика предприятий по расчетам и формирование ее элементов

Определено, что "расчеты" – это важный инструмент регулирования экономических отношений между субъектами хозяйственной деятельности. Рассмотрены основные элементы учетной политики предприятия – кредиторскую и дебиторскую задолженности, ее влияние на финансовое состояние предприятия и роль финансового менеджмента в системе управления деятельностью предприятия.

Ключевые слова: учетная политика предприятия, расчеты, дебиторская задолженность, кредиторская задолженность, финансовый менеджмент.

Samest S.M. Accounting policies of settlement companies and the formation of ii elements

Is determined that the calculations – are an important tool for regulating economic relations between the business entities. The main elements of the accounting of the enterprises – payables and receivables, their impact on the financial position. The role of the financial management in the management activities of the enterprise.

Keywords: accounting policies of the enterprise, payments, receivables, payables, financial management.

УДК 341.258

Асист. С.Б. Свіцка – Подільський державний аграрно-технічний університет

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ

Визначено джерела формування фінансових ресурсів на підприємстві. Розглянуто склад власних фінансових ресурсів аграрних підприємств, їх характеристики й особливості та вплив на фінансову безпеку підприємств. Визначено шляхи підвищення рівня фінансової безпеки підприємства засобами управління фінансовими ресурсами та їх складом.

Ключові слова: джерела фінансування, фінансові ресурси, власний капітал, статутний капітал, фінансова безпека.

Постановка проблеми. В умовах становлення та розвитку ринкових відносин в Україні спостерігається нестача фінансових ресурсів у багатьох суб'єктів господарювання. Це зумовлено втратою підприємствами власних фінансових ресурсів унаслідок збиткової їх роботи та інфляції; недосконалістю системи оподаткування підприємств; високою вартістю залучення позикових коштів. Результатом цього є зниження рівня фінансової безпеки підприємства.

Власні кошти відіграють головну роль в організації кругообігу фондів, тому що підприємства, які працюють на основі комерційного розрахунку, повинні мати певну майнову самостійність для того, щоб вести підприємницьку діяльність рентабельно і нести відповідальність за прийняття рішень.

Нестача власних фінансових ресурсів негативно впливає на виробничо-господарську діяльність підприємств, спричиняє виникнення та зростання заборгованостей перед суб'єктами господарювання; зменшуються можливості подальшого фінансування розвитку підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у розробку теоретико-методологічних основ визначення сутності власних фінансових

ресурсів, їх складу, та процесів їх формування і використання зробили вітчизняні вчені-економісти: І. Бланк, Л. Буряк, О. Василик, А. Даниленко, А. Загородній, І. Зятковський, С. Огородник, В. Опарін, А. Поддєрьогін, О. Романенко, О. Терещенко, В. Федосов та ін. Проте недостатнє опрацювання окреслених питань, а також їхнє методичне та практичне значення, визначають актуальність цієї праці, її мету та завдання.

Постановка завдання. Одним із найважливіших завдань, що виникає на підприємстві в процесі його фінансово-господарської діяльності, є необхідність вирішення питань, пов'язаних з оптимальним співвідношенням власного і залученого капіталу, що має безпосередній вплив на фінансову безпеку підприємства.

Виклад основного матеріалу. Вплив фінансів на процес розширеного відтворення починається з трансформації валового внутрішнього продукту у відповідні фонди. Саме тоді фінанси починають діяти як складова частина економічного механізму держави. Матеріальним носієм фінансових відносин є фінансові ресурси. І це виділяє їх із сукупності економічних категорій.

Щоб побудувати поняття "фінансові ресурси", необхідно виходити передусім із поняття "ресурси". Слово "ресурси" походить від французького "ressource", що означає допоміжний засіб, тобто щось таке, що може бути використане з певного джерела (запаси, кошти, матеріали тощо) на певні цілі. В економічній літературі ресурси прийнято поділяти на: матеріальні, природні, трудові та фінансові [1].

Виробнича та фінансова діяльність підприємств будь-якої галузі національної економіки, зокрема сільського господарства, починається з формування фінансових ресурсів. Вони мають створити передумови для стабільного процесу виробництва та його постійного зростання, що визначає конкурентоспроможність підприємства на ринку [2]. Стабільність функціонування підприємства ґрунтується на достатності фінансових ресурсів та їх стабільному кругообігу.

Головною ланкою економіки в ринкових умовах господарювання є підприємства як суб'єкти господарювання. Вони здійснюють виробничу, науково-дослідну й комерційну діяльність, внаслідок чого виробляють відповідні види продукції, реалізують її, отримують, розподіляють доходи, формують відповідні фонди фінансових ресурсів [4].

Фінансові ресурси – це сума коштів, спрямованих в основні та оборотні засоби підприємства. Вони характеризують потенціал, тобто можливості підприємства у проведенні витрат з метою отримання доходу. Фінансові ресурси, поряд з трудовими і матеріальними ресурсами, є важливою складовою ресурсної забезпеченості підприємств [2].

Від величини фінансових ресурсів залежить зростання виробництва та соціально-економічний розвиток підприємства. Їх наявність та ефективне використання визначають фінансовий стан підприємства: платоспроможність, ліквідність, фінансову сталість. Проте сьогодні значно скорочуються обсяги фінансових ресурсів, які надходять від галузевих структур, обсяги бюджетних субсидій – від органів державної влади [3]. Загальновідомим залишається

той факт, що фінансування діяльності підприємств будь-якої галузі національної економіки передбачає використання всіх можливих джерел формування фінансових ресурсів, а саме: власних, позичених, залучених.

Шляхом використання аналогічних джерел фінансового забезпечення здійснюється і фінансування підприємств аграрного сектору, але з урахуванням специфіки функціонування цієї галузі, яка визначається: сезонністю виробництва, тривалим періодом відтворення основних засобів, наявністю значного часового інтервалу між періодами здійснення витрат та отримання кінцевих результатів, безперервністю виробничих процесів, використання як засоби та предмети праці живих організмів, що підпорядковані насамперед біологічним законам відтворення; залежністю результатів діяльності підприємств та відповідно джерел фінансування від впливу природно-кліматичних умов; необхідністю кредитного забезпечення операційної діяльності та подальшого успішного розвитку суб'єктів господарювання як наслідку впливу попередньо зазначених факторів [7].

У процесі формування фінансових ресурсів аграрних підприємств велике значення має структура їхніх джерел. Підвищення питомої ваги власних коштів позитивно впливає на фінансову діяльність підприємства. Висока питома вага залучених та позикових коштів ускладнює фінансову діяльність підприємства та потребує додаткових витрат на сплату відсотків за банківські кредити, доходів на облігації, дивідендів на акції, зменшує ліквідність балансу підприємства, підвищує фінансовий ризик [5]. Власні кошти повинні забезпечувати мінімальну стабільну потребу, без якої процес виробництва неможливий.

Потреба у власних коштах визначається як виробничими, так і фінансовими чинниками. Виробничі – це обсяги виробництва, тривалість виробничого циклу, періодичність закупівлі виробничих запасів, терміни реалізації продукції і форми розрахунків за неї. Зміни цих показників ведуть до необхідності коригування власних коштів. Скорочення обсягів виробництва та інших показників сприяє зменшенню потреби у власних коштах. Вивільнені ресурси можуть бути спрямовані на інші цілі. Збільшення цих показників веде до необхідності приросту власних коштів, що забезпечується за рахунок власного прибутку підприємства [2].

У науково-практичній літературі часто можна зустріти таке поняття, як "власний капітал", "додатковий капітал", "статутний капітал", "номінальний капітал". Для чіткого розуміння процесів, які будуть охарактеризовані далі, необхідно чітко ідентифікувати ці поняття. Власний капітал показує частку майна підприємства, яка фінансується за рахунок коштів власників і власних засобів підприємства [6]. Інформаційною базою дослідження власного капіталу підприємства є фінансова звітність, а саме форма №1 "Баланс".

Власний капітал підприємства – це підсумок першого розділу пасиву балансу, тобто перевищення балансової вартості активів підприємства над його зобов'язаннями. Показник власного капіталу є одним з головних індикаторів кредитоспроможності підприємства. Він – основа для визначення фінансової незалежності суб'єкта господарювання, його фінансової сталості,

стабільності та безпеки. У табл. 1 охарактеризовано джерела фінансування сільськогосподарських підприємств Хмельниччини.

Табл. 1. Склад та питома вага джерел фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств Хмельницької області (тис. грн)*

Показник	Значення показника станом							
	на 1 січня 2009 р.		на 1 січня 2010 р.		на 1 січня 2011 р.		відхилення 2011 р. від 2009 р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Власний капітал	59251,0	35,67	90969,0	30,9	55700,0	18,00	-3551,0	-17,6
Забезпечення наступних виплат і платежів	932,0	0,56	2175,0	0,74	1538,0	0,50	606,0	-0,06
Довгострокові зобов'язання	33377,0	20,10	48737,0	16,5	46269,0	14,95	12892,0	-5,15
Поточні зобов'язання	72561,0	43,67	152180,0	51,7	205888,1	66,55	133327,0	22,88
Баланс	166121,0	100	294061,0	100	309395,1	100	143274,1	186,2
Власні джерела ресурсів	60183,0	36,23	93144,0	31,6	57238,0	18,50	-2945,0	-17,7
Залучені джерела фінансових ресурсів	105938,0	63,77	200917,0	68,3	252157,1	81,50	146219,1	17,73

* Джерело: Головне управління статистики у Хмельницькій області.

З табл. 1 бачимо, що зростання джерел формування майна сільськогосподарських підприємств Хмельницької області в досліджуваному періоді на 143 274,1 тис. грн або на 186,25 % обумовлено зростанням сум залучених коштів підприємств (довгострокових – на 12 892,0 тис. грн і поточних зобов'язань на 133 327,0 тис. грн). Власний капітал зменшився на 3 551,0 тис. грн або на 17,67 %. Отже, структура фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств Хмельницької області за останні роки є незадовільною, і це пов'язано з перевищенням позикового капіталу у структурі пасивів над власним капіталом. Основними складовими власного капіталу є статутний капітал, додатковий та резервний капітал, нерозподілений прибуток.

На момент утворення суб'єкта підприємництва формується статутний капітал за рахунок майнових вкладень, котрі можуть складатися з вартості матеріальних цінностей, об'єктів права, фінансових активів та грошових коштів, які належали фізичним чи юридичним особам, або грошових коштів, які одержали господарські товариства від продажу акцій акціонерам. На цьому етапі суб'єкт підприємництва не має зовнішньої заборгованості, тому його статутний капітал визначають відповідно до законодавства власним капіталом, який дорівнює вартості активів [8].

Порядок і джерела формування статутних капіталів залежить від типу підприємства і форми власності, на базі якої воно функціонує. Величина статутного капіталу підприємства значною мірою визначає масштаби його виробничо-господарської діяльності, хоча звичайно не існує прямого зв'язку між розмірами статутних капіталів підприємств різних галузей та обсягом виробництва товарів та послуг на них, оскільки цей обсяг визначається ще й такими факторами, як попит, пропозиція і ціна на товари й послуги, розмір залучених банківських кредитів та інших позикових фінансових ресурсів. Пев-

ною мірою величина статутного капіталу впливає на можливості зовнішнього фінансування, ділову репутацію підприємства [9].

У відповідній статті балансу (р.300) наведено зафіксовану в установчих документах (статут підприємства) загальну вартість активів, які є внеском власників до капіталу підприємства. В окремих підприємствах складовою власного капіталу є пайовий капітал (р.310), що є сумою пайових внесків членів підприємства, якщо це передбачено засновницькими документами для здійснення його фінансово-господарської діяльності. Для забезпечення розвитку господарської діяльності підприємства пайовики можуть робити додаткові пайові внески на добровільних засадах [5].

Важливими складовими власного капіталу є резерви, які можуть бути сформовані у формі додаткового (капітальні резерви) та резервного капіталу (резерви, створені за рахунок чистого прибутку).

Резервний капітал (р.340) – сума резервів, створених відповідно до законодавства або установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства. Його можна використовувати на покриття збитків суб'єкта господарювання, виплату боргів у разі ліквідації підприємства, виплату дивідендів, інші цілі, передбачені законодавством.

Додатковий капітал – це сума приросту майна підприємства, яка виникла внаслідок переоцінки, безоплатно одержаних необоротних активів та від емісійного доходу. Розрізняють додатковий вкладений капітал та інший додатковий капітал [7]. Додатковий вкладений капітал (р. 320 Балансу) характеризує суму емісійного доходу (різниця між продажною та номінальною вартістю первісно розміщених акцій), отриманого внаслідок реалізації акціонерними товариствами власних корпоративних прав. До його складу входять: інший вкладений капітал, дооцінка (уцінка) необоротних активів, вартість безкоштовно отриманих необоротних активів. До іншого додаткового капіталу (р.330 Балансу) належить інший вкладений засновниками підприємств (крім акціонерних товариств) капітал, що перевищує статутний капітал, раніше внесений такими засновниками без прийняття рішення про зміну величини статутного капіталу.

Ще одним елементом власного капіталу є нерозподілений прибуток (непокритий збиток). За цією позицією балансу (р.350) відображається або сума прибутку, або сума непокритого збитку. Сума непокритого збитку наводиться в дужках та вираховується під час визначення суми власного капіталу. У цій роботі показуємо прибуток (збиток), який залишається у підприємства після оплати всіх податків, виплати дивідендів і відрахувань до резервного капіталу. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) може включати реінвестований у підприємства прибуток звітного і минулих періодів.

З табл. 2 можна зробити висновок, що у складі власного капіталу сільськогосподарських підприємств України значне місце посідає статутний і додатковий капітал (30-50 % власного капіталу), а 2008 р. та 2009 р. – ще й нерозподілений прибуток (28-32 % власного капіталу). Проте, як бачимо, 2010 р. аграрні підприємства працювали збитково і результатом їх роботи став непокритий збиток у сумі 112,1 млн грн.

Табл. 2. Склад і структура власного капіталу сільськогосподарських підприємств в Україні (млн грн)*

Показник	Значення показника станом					
	на 31.12.2008 р.		на 31.12.2009 р.		на 31.12.2010 р.	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Власний капітал, всього	62845,2	100	72217,2	100	1880,1	100
Статутний капітал	20066,7	31,93	21329,7	29,54	912,7	48,5
Додатковий капітал	22296,3	35,48	23448,1	32,47	1069,8	56,9
Резервний капітал	5200,4	8,27	6237,7	8,64	16,3	0,8
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	17967,1	28,59	23765,5	32,90	-112,1	5,9
Неоплачений та вилучений капітал	2685,3	4,27	2563,8	3,55	6,6	0,3

Висновки. Отже, власний капітал підприємства – фінансові ресурси, які вкладені ним для організації та фінансування господарської діяльності. Нормою для успішної, рентабельної роботи підприємства, його конкурентоспроможності на ринку і фінансової сталості є ситуація, за якої власний капітал становить більшу частину його фінансових ресурсів.

У складі джерел фінансових ресурсів аграрних підприємств України та Хмельницької області власний капітал не займає основної частини джерел фінансування. Тому для їх зростання необхідна активна державна підтримка сільського господарства, спрямована як на підвищення фінансових результатів, так і на формування оптимальної амортизаційної політики.

Література

1. Кірійцев Г. Гроші. Фінанси. Кредит : підручник / Г. Кірійцев. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : ЦНЛ, 2002. – 336 с.
2. Опарін В. Фінанси (Загальна теорія) : навч. посібн. / В. Опарін. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – 240 с.
3. Романенко О. Фінанси : навч. посібн. / О. Романенко. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во КНЕУ, 2007. – 387 с.
4. Леоненко П. Теорія фінансів : навч. посібн. / П. Леоненко. – К. : Центр навч. літ-ри. – 2005. – 480 с.
5. Поддєрьогін А. Фінанси підприємств : підручник / А. Поддєрьогін. – Вид. 5-те, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во КНЕУ, 2004. – 546 с.
6. Терещенко О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібн. / О. Терещенко. – К. : Вид-во КНЕУ, 2003. – 554 с.
7. Гринківська О. Джерела фінансування аграрного сектора економіки / О. Гринківська // Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. праць. – 2004. – Вип. 4(35). – С. 89-92.
8. Юрій С. Фінанси : навч. посібн. / С. Юрій. – Тернопіль : Вид-во "Карт-бланш", 2002. – 357 с.
9. Бандурка О. Фінансова діяльність підприємства : підручник / О. Бандурка. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во "Либідь", 2003. – 348 с.

Свицкая С.Б. Финансовые ресурсы предприятий и их влияние на финансовую безопасность

Определены источники формирования финансовых ресурсов на предприятии. Рассмотрен состав собственных финансовых ресурсов аграрных предприятий, их характеристики и особенности и влияние на финансовую безопасность предприятий. Определены пути повышения уровня финансовой безопасности предприятия средствами управления финансовыми ресурсами и их составом.

Ключевые слова: источники финансирования, финансовые ресурсы, собственный капитал, уставный капитал, финансовая безопасность.

Svitska S.B. Financial resources companies and their influence to financial security

The article is devoted to sources of financial resources in the enterprise. The structure of national financial resources for agricultural enterprises, their characteristics and features and impact on financial security enterprises. Ways of improving the financial security of a company means the management of financial resources and their composition.

Keywords: funding, financial resources, equity share capital, financial security.

УДК 061:005+658.0

Доц. І.І. Свидрук, канд. екон. наук – Львівська КА

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ЗАКОНІВ ТЕОРІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ У ВИРОБНИЧИХ СИСТЕМАХ

Обґрунтовано необхідність застосування законів організації в їх практичній діяльності. Розглянуто дві групи законів організації: у статичі та в динаміці.

Ключові слова: організація, закон, виробнича система, можливість, застосування, розроблення, статика, динаміка, пропорційність, синергія.

Постановка проблеми. Однією з найважливіших умов ефективного функціонування будь-якої організації є врахування та дотримання законів організації, що своєю чергою дає змогу розробляти індивідуальні правила та принципи діяльності кожної організації відповідно до сучасних кризових умов економіки.

Ступінь розроблення проблеми. Більшість науковців одностайні у своїх поглядах, що організацію необхідно розглядати як процес і як явище, тобто як діяльність (створення структури) і як результат (структуру) [1-5]. Поняття організації має кілька значень. З одного боку, це узагальнене поняття інститутів усіх форм власності – приватних і суспільних, тобто будь-яке підприємство є організацією. З іншого боку, це поняття має інструментальний характер і описує систему формальних правил та приписів, тобто будь-які підприємства, установи мають певну організацію. Отже, організація – це система, яка складається із сукупності упорядкованих, взаємопов'язаних, взаємодіючих частин цілого. Це узагальнене визначення поняття "організація", на наш погляд, передбачає необхідність дослідження організації у тісному взаємозв'язку з її законами, що не завжди відображається в наукових роботах. Цей взаємозв'язок обумовлюється тим, що закон є вищим ступенем пізнання і має форму узагальнення (тобто виражає загальні відносини, зв'язки, властиві всім організаціям) і водночас сприяє пошуку індивідуальних особливостей, формування персоніфікованих правил та принципів для кожної окремої організації відповідно до динамічних умов зовнішнього середовища, в якому ця організація функціонує.

Мета роботи. Визначення ролі та значення основних законів організації. Огляд та з'ясування особливостей практичного застосування цих законів у діяльності організацій.

Основний матеріал дослідження. У науковій літературі є різні категорії законів: закони природи, закони-приписи, закони мислення, закони організації, закони певних наук (наприклад: економіки, менеджменту) [2].